

ROVATOK

HÍREK

PÁLYÁZATOK

GALÉRIÁK

KÖNYVESBOLT

LAPOZÓ

IMPRESSZUM

Címlap » Két új Szapphó-vers első magyar fordítása

Két új Szapphó-vers első magyar fordítása

Beküldte Szerk - 2014, június 23 - 21:00

Új hozzászólás

Esszé, Méhesben

— További címkék —

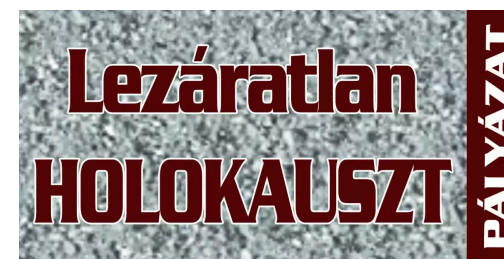
2014 januárjában különös hír röppent fel az internetes médiában. 2013 őszén egy idősebb úr, telefonos egyeztetés után, besétált az Oxfordi Egyetem vezető papirológusa, Dirk Obbink egyetemi szobájába. Az öregúr előadta, hogy van nála egy papirusz, nézné meg a professzor, hátha valami érdekes dolog van ráírva. A klasszika-filológus Obbinknak saját elmondása szerint elállt a lélegzete, amikor a papiruszt közelebről szemügyre vette. Gyakorlott szeme azonnal látta: a kezében tartott lapot egy egyiptomi múmia betekercseléséhez használták fel mintegy kétezer évvel ezelőtt múmiadíszként. A tudós lélegzetét azonban aligha ez a mások számára esetleg horrosztikusnak tűnő mozzanat állította el. Látott ő ilyet sokat, nem lehetett rá efféle relikváikkal ráijeszteni. Obbink professzor rég túl volt már az első ilyen típusú leletén. Tudta, hogy az egyiptomi múmiák díszítéséhez szívesen használtak papiruszt, amire könnyen lehetett írni és festeni. A múmiát gipszserű masszával bekent papiruszcsíkokkal tekerték be. Száradás után a felülete kiválóan alkalmassá vált arra, hogy fessenek rá. Mivel sok esetben egyszerűbb vagy olcsóbb volt a már egyszer használt anyagból készíteni a múmiadíszet, mint vadonatújat vásárolni, a hellénisztikus és római kori Egyiptomban nem volt ritka az ókori irodalom temetés céljára történő (újra)hasznosítása.

A papirológus és klasszika-filológus Obbink lélegzete attól állt el, hogy a meglehetősen környezettudatos és irodalomtörténet-barát módon újrahasznosított adathordozóra Szapphónak eddig két ismeretlen költeményét mentette el a felhasználó. A lejegyzés időpontja a színképelemzés és a radiokarbon-vizsgálatok alapján Kr. u.

ESZKÖZÖK

Keresés

LEGÚJABB PÁLYÁZATUNK

Irodalmi Jelen
2014. július

Rendelje meg az Irodalmi Jelen előfizetési csomagját és olvasson minket bárhol, bármikor!

Az aktuális havilap tartalma »

ÍGY ÍRUNK MI

100 és 300 közé tehető. A lélegzetelállító felfedezés közreadója a verseket a „Fivérek-vers” (The Brothers Poem) ill. „Küpris-vers” (Kypris Poem) munkacímekkel látta el.

Szapphó-szelfi (Forrás: [itt](#))

Szapphó, aki verseiben Pszapphónak és Pszapphának írta a nevét, a Kr. e. VII. században élt görög költő volt, a monódikus líra, azaz a szólóban énekelt, hangszerrel kísért dal (melosz) kiemelkedő képviselője. Szapphó aiol nyelvjárásban írt. A Kis-Ázsia (a mai Törökország) nyugati partjánál fekvő Lesbosz szigetén beszélt aiol nyelvjárás a számos görög dialektus egyike volt (egységes „ógörög nyelv” az ókorban nem létezett, mint ahogy

Combivent | Order Combivent No Prior Script Overnight

Atarax | Atarax 2Mg No Rx

Alli | Buy Alli Online Mastercard Priority Mail Portugal

Actos | Actos Acheter Commande

Cleocin | Cleocin Gel 20 Gm Compra Tableta Acuiستا

[Tovább](#)

A HÓNAP ALKOTÓJA

Aktuális

Korábbiak

Faludi Ádám (Freisinger Ede)

A kiemelt hónap során megjelent tartalmak az Irodalmi Jelenen:

A hónap írója –

Freudkakas – Faludi Ádám novellái

A hónap írója – Próbálj meg a csúcsra jutni – Faludi Ádám novellái

A hónap írója – Faludi Ádám: Égő

porszemek

A hónap írója – Faludi Ádám – Állandó

párlat minden örökzöld kékmadárnak

A művészhez kapcsolódó összes tartalom megtekintése az Irodalmi Jelenen »

„Görögország” sem). Ez hangzásban, írásban és bizonyos nyelvtani sajátosságokban eltért a később sztenderddé vált, Athénban és az Attikai félszigeten használt attikai dialektustól, amin Szophoklész, Thuküdidész, Platón és más klasszikusok írtak. A Szapphó és Alkaios által használt „irodalmi aiol” azonban nem tiszta aiol nyelvet takar, mivel természeténél fogva magába szívta a korábbi költői hagyományt, így mindenekelőtt a homéroszi költészetet.

Egy szicíliai száműzetésben töltött évtizedtől eltekintve Szapphó Lesbosz szigetén élt, ahol – egy papirusztöredék szerint – „békésen taníttatta az előkelők leányait, nemcsak a kömýébelieket, hanem az ióniaiakat is. Polgártársai által igen nagy megbecsülésben részesült ...” (Németh György fordítása). A XIX. századi Angliában lábra kapott az az elképzelés, hogy Szapphó egy előkelő leányiskola igazgatónője volt. A kutatók egy része ma arra gondol, hogy ezt a feltételezést az a viktoriánus-kompatibilis törekvés szülte, hogy Szapphót elfogadhatóvá lehessen tenni, illendő keretek közé lehessen szorítani az előkelő származású diákok körében. Szapphó fennmaradt műveiben ugyan egyetlen konkrét utalás sincsen tanításra, tanulóira vagy tanároira, a későbbi hagyomány alapján azonban valószínű, hogy Mütilénében, vagy máshol Lesboszon kialakult egy többé-kevésbé „informális” tanítványi kör a költőnő körül. De miért kellett Szapphót „illendő keretek közé szorítani”? Szapphó nemi identitása mindig érdekelte az irodalmárokat, és nemcsak őket: Szapphóhoz, pontosabban lakhelyéhez tapad a „leszboszi szerelem” elnevezése. Meg kell jegyezni, hogy a homoszexuális nő megjelölésére alkalmazott „leszbikus” jelző modern kori szóhasználat; Angliában pl. a nők közötti homoszexuális kapcsolatra – 1890 után – a „sapphic love” volt használatban, és a „lesbian” jelző csak 1925 óta fordul elő. A XIX. század előtt a „leszboszi” jelző bármit jelenthetett, ami Lesbosz szigetéről származott. Lesboszon helyiek egy csoportja 2008-ban keresetet adott be a bíróságon azt követelve, hogy bírói ítélet mondja ki a „leszboszi” jelző használatának a tilalmát a homoszexuális nő megjelölésére. A pert a lesbosziak elvesztették.

Az eseményről a BBC is beszámolt.

Szapphóról tehát sok mindenki hallhatott, olyanok is, akik nem olvasták a verseit. Aki azonban olvasott tőle valamit, annak talán eszébe jut a róla elnevezett versmérték: az ugyancsak lesboszi Alkaios, a római Horatius és többek között a mi Berzsenyi Dánielünk által szívesen alkalmazott szapphói strófa, ami az újonnan megtalált költemények versmértéke. Költeményei, „dalai” már életében hírnevet hoztak a számára; nemcsak Lesboszon, hanem Athénban és Szicíliában is ismerték őket. Szapphó ókori renoméját jól mutatja az a történet, hogy a „hét görög bölcs” egyike, Szolón, Athén híres törvényhozója, aki emellett költő is volt, arra kérte unokaöccsét, hogy tanítsa meg őt egy bizonyos Szapphó-dalra, mert nem halhat meg addig, amíg azt a dalt meg nem tanulja. Egy Platónnak tulajdonított epigramma Szapphót a tizedik Múzsának nevezi:

Rosszul mondják azt, hogy a Múzsák száma kilenc csak.

Leszboszi Szapphó lett, el ne feledd, tizedik!

Megnézem az alkotó adatlapját »

JELENIDŐBEN

Hír Legfrissebb

Magyarfenesen megnyitották Bartha Ernő szoborparkját

Fiatallengyel énekes nyerte a bukaresti Le Grand Prix de l'Opera nemzetközi énekversenyt

L. Simon: nincs jó helyzetben Magyarország a nemzetközi kulturális versenytérben

A Vajdasági Tanyaszínház kapta a kisvárdai színházi fesztivál fődíját

Huszonöt százalékra emelkedhet a filmes adókedvezmény

L. Simon László: a politika sokszor a szakma ellenében nyilvánul meg

Közelebb vinné az emberekhez az NKA-t az új alelnök

Kortárs művek is helyet kaptak a Szépművészeti 19. századi kiállításában

(Németh György fordítása)

Szapphót az irodalomtörténet máig a világirodalom legnagyobb költő(nő)i között tartja számon, akinek költészetét találóan jellemzi az alábbi fejtegetés (azt hiszem, de legalábbis remélem, hogy kevés olyan ember van, akinek ettől nem jön meg a kedve Szapphóhoz):

„Sapphó például a szerelmi örülettel együtt járó szenvedélyt mindig kísérő jelenségeiből, azaz érzékelhető valóságából alkotja meg. De hogyan mutatja meg a maga kiválóságát? Úgy, hogy kitűnően ért a legkiemelkedőbb s leglényegesebb vonásoknak mind kiválasztásához, mind egybefűzéséhez.”

Az idézett szövegben itt Szapphónak az a verse következik, amelyik *Ady Sappho szerelmes éneke című átköltésében került a magyar irodalomba*, és amely teljes terjedelmében itt maradt fenn, a szerző szándéka szerint példaként arra, *hogyan kell* szerelmi költeményt írni.

„Nem csodálni való, hogy a lelket, testet, fület, nyelvet, szemet, bőrt egyszerre úgy kutatja, mintha csak mind másé volna, meg eltűnt volna, és az ellentétes érzelmek hatása alatt egyidejűleg fázik és ég, öntudatlan és eszmél (mert vagy fél, vagy éppen csak hogy nem halott), úgymint nem egy érzelmek tűnik fel rajta, hanem az érzelmek együttese? Mindez így megy végbe a szerelmeseknél, tehát – mint mondtam – a kiemelkedő vonások megragadása és egybefoglalása eredményezi a rendkívüli hatást.”

(Nagy Ferenc fordítása.)

A másik ember testének felszínén észlelhető változásokból, azok mikéntjéből a lelki mozgásokra, az érzelmi állapotra – vagyis a „mélységre” – következtető modern kori lélektani irányzatot, az ún. fenomenológiai pszichológiát előlegező leírás egy Kr. u. I. vagy III. században élt, Pszeudo-Longinosz néven számon tartott ismeretlen szerző *A fenségről* című értekezéséből való, amelyet szerzője azzal a kifejezett céllal írt, hogy megmutassa, hogyan kell jól írni.

Ahogy Szepešy Tibor, az archaikus görög líra legismertebb magyarországi szakértője írja a *Görög költők antológiája* 1982-es kiadásához írt utószavában, az archaikus görög líra mai állapota leginkább egy rommezőhöz hasonlítható, tele törmelékkel és néhány egészben fennmaradt oszlopfővel, amiből képet lehet alkotni arról, hogy milyen lehetett az egész épületegyüttes, amikor még teljes egészében állt. Talán paradoxon, de Szapphó irodalomtörténeti rangját éppen költészetének ez a romos állapota jelzi: műveinek túlnyomó része töredékekben maradt ránk. A 2005-ben felfedezett töredékekkel együtt – az új leletet leszámítva – mindössze három teljes verse maradt fenn. Mindezek fényében a mostani lelet kapcsán aligha túlzás szenzációs felfedezésről beszélni.

Az előkerült Szapphó-versek természetesen nem „újak”, hiszen eddig is léteztek, csak eddig nem tudtunk róluk, ahogy az őket tartalmazó papirusz tulajdonosának sem volt fogalma arról, mi van a birtokában. Az új versek a

LEGOLVASOTTABB

1 hét 1 hónap 1 év Örök

Két új Szapphó-vers első magyar fordítása

„A kortárs irodalom nem nagyon vesz észre”

TOP 10 – Válogatás a 85. Ünnepi Könyvhét gyerekkönyveiből

Szükség van-e nyomtatott kulturális folyóiratokra? (1. rész)

Milyen könyvektől tilt el a magyartanórod?

JELEN(TŐS)

Kulter Nyugati Jelen

„Visszidánsok”

Szeles Judit verse

Egynapos színorgia Budapesten

Felidézni elfeledett önmagunkat

Egy fesztivál, amire hazajársz

Tovább

LÁTHATATLAN KÖNYVTÁR

$$\begin{array}{ccccccc} & & - & & & & - \\ - & u & | & - & u & | & - & u & u & | & - & u & | & - & u \\ & & & & & & & & & & & & & & \\ & & - & & & & & & & & & & & & - \\ - & u & | & - & u & | & - & u & u & | & - & u & | & - & u \\ & & & & & & & & & & & & & & \\ & & - & & & & & & & & & & & & - \\ - & u & | & - & u & | & - & u & u & | & - & u & | & - & u \\ & & & & & & & & & & & & & & \\ - & u & u & | & - & & & & & & & & & & \end{array}$$

Az irodalomtörténeti szenzáción túl a felfedezés egy másik vetülete is vitára készítette a téma iránt érdeklődőket, akik közül számosan kinyilvánították elégedetlenségüket a papiruszlelet eredetének dokumentálását illetően. Álláspontjuk szerint Obbink adós maradt a lelet eredetének tisztázásával, vagyis azzal,

Centauri: Jégvágó (részlet)

CÍMLAPRÓL AJÁNLJUK

Pszedoszövevény shui

KALEIDOSZKÓP

Mészáros Sándor TOP 10 Szöcs
Géza beszélgetés Mátyóki Endre
Böszörményi Zoltán Arcot a
versnek Varga Melinda
Pályázat Magyar Írószövetség
Weiner Sennye Tibor A hónap

hogy a múmiapólya, amelynek a szóban forgó szöveghordozó a része volt, hogyan, mikor és milyen körülmények között került Egyiptomból Angliába. Obbink a *Times Literary Supplement*-ben közölt cikkében erre vonatkozóan szűkszavúan csak annyit mond, hogy „a szerzemény okmányokkal igazolt eredete hitelt érdemlően tanúsítja az ókori múmia hitelességét”, illetőleg „a papirusz tulajdonosa, aki radiokarbon és egyéb vizsgálatoknak vetette alá a leletet, nevének elhallgatását kéri”. A professzor egyes szkeptikusabb, hogy ne mondjam: rosszmájú kritikusai odáig is elmentek, hogy a leletet az Egyiptomban ma is virágzó fosztogatásokkal és az ezzel összenőtt nemzetközi (fekete) műkincs-kereskedelemmel is összefüggésbe hozták (van, aki egyenesen „Sapphagate”-et kiált). Ami talán még fel is verheti az „Új Szapphó” hírének árát a hírrészvény-piacon.

A Szapphó-verseket felfedező Dirk Obbink februári cikke a *Times Literary Supplement*-ben, ill. a „blogkonferencia” a papiruszletről itt olvasható:

<http://www.the-tls.co.uk/tls/public/article1371516.ece>

<http://newsappho.wordpress.com/>

A múmiapólyaként – e végképp (irodalom)felhasználó-barát módon – újrahasznosított papirusztekercsen előkerült két vers közül a „Fivérek” szövege (az ókorban az egyes lírai daraboknak nem volt szokás külön címet adni) van jobb állapotban. A „Fivérek” költemény szinte teljesen ép állapotban maradt ránk, egy-két helyen kellett csak kiegészíteni a szöveget. Sajnálatos módon a költemény eleje, egy vagy két (esetleg három) versszak, elveszett. Töredékünk kezdő mondata ugyanis mintha egy kijelentésre reagálna: „Folyton azt mondd, hogy...”.

Miből lehet tudni, hogy valóban Szapphó költeményei kerültek elő a múmiadíszként újrahasznosított anyagon? Részletesen itt csak a „Fivérek” töredékre vonatkozó bizonyítékok közül néhányat mutatok be a leletet felfedező Dirk Obbinknak a *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* szakfolyóirat idei 189-es számában közreadott tanulmánya alapján, néhány apró kiegészítéssel. A vers szövegében a mitológiai és istennevek (Zeusz, Héra, Olymposz) mellett két tulajdonnévvel találkozunk: Kharaxoszéval és Larikhoszéval, akik mindketten Szapphó fiútestvérei voltak. Kharaxoszra nézve – ő szerepel a „Fivérek” első sorában – az időben első és egyben a legfontosabb forrás eddig Hérodotosz Kr. e. V. századi történetíró elbeszélése volt. Rajta kívül a hellenisztikus költő, Poszeidipposz (Kr. e. III. század) és a geográfus Sztrabón (Kr. e. I. – Kr. u. I. század) említi még Kharaxoszt és – Dórikha néven – a szeretőjét (a lányt Szapphó is így nevezi meg egyik versében). Szapphó két töredékesen fennmaradt költeménye direkt utalást tartalmaz Kharaxoszra (az egyikben, a most megtalált szöveghez hasonló kontextusban, de nem név szerint említi hajóval járó fivérét). Hérodotosz elbeszéli, hogy Kharaxosz nagyon sok pénzért kiváltott egy Rhodópisz nevű egyiptomi hetérát, amiért Sapphó korholta őt a verseiben:

„Rhodópisz pedig úgy jutott el Egyiptomba, hogy a szamoszi Xanthész vitte magával. Miután Egyiptomba került, nagy összegért megváltotta a műtilénéi Kharaxosz, Szkamandrónümosz fia, Szapphó költőnő fivére,

költője festészet Boldog Zoltán
Szeged Laik Eszter Sárközi Mátyás
Gömöri György Jónás Tamás Faludy
György Hudy Árpád Kéktúra Orcsik
Roland Petőfi Irodalmi Múzeum Sultanus
Beatus könyvbemutató „Zene? Az enyém?” 83. Ünnepi Könyvhét JAK
Grand Café

Tovább

IRODALMI JELEN KÖNYVEK

hogy áruba bocsáthassa a testét. [...] Az a Kharaxosz, aki kiváltotta Rhodópiszt, visszatért Mütilénébe, s Szapphó maró gúnnyal szólt róla egyik költeményében.”

(II. könyv, 135. fejt., Muraközy Gyula fordítása).

Az idézet utolsó mondata szerint a Kr. e. V. században még ismert volt egy olyan Szapphó-vers, amelyben a költő „maró gúnnyal” említi Kharaxosz nevű bátyját, amiért egy örömlányra herdálja el a családi vagyont. A megtalált vers szövegében ennek a maró gúnynak nem találjuk nyomát ugyan, ám nem zárható ki, hogy az elveszett versszakokban benne volt. A „Folyton azt mondom, hogy ...” kezdetű mondat mögé éppenséggel nagyon is beleférhetett a Hérodotosztól említett szemrehányás, amihez jól illeszkedhet az előkerült versszöveg folytatása, a messziről várt fivér megérkezésének esélyeit latolgató beszédpartner ilyenforma „leintése”: „mi nem tudhatjuk, hogy és mint lesz Kharaxossal – majd az istenek eldöntik. Annyit tehetünk, hogy imádkozunk érte ...” stb. Ha a mi Szapphó-versünk elejéről hiányzó sorok valóban tartalmazták ezt a szemrehányást, akkor minden bizonnyal ez az a vers, amiről Hérodotosz beszél. Természetesen az is lehetséges, hogy Szapphó ezen kívül más olyan verseket is írt, amelyekben a bátyját név szerint említi.

Egy másik forrásunk, a Kr. e. III. századi Poszeidipposz egyik, Athénaiosznál fennmaradt epigrammájában egy Dórikha nevű hetérát említ:

„Dórikha, a te csontjaid már rég álomba merültek –

mint a hajfűrtjeid és az az illatos kendő, mibe

egykor a jóképű Kharaxoszt betakartad,

mikor mellé feküdtél, és reggel a boroskupa után nyúltál.

De Szapphó kedves énekének fehér lapjai megmaradnak.

Áldott a te neved, amit Naukratisz egészen addig megőriz,

amíg csak a Nílus a sós tengerbe ömlik.”

(Athénaiosz, 13.596cd, Mezösi Miklós ford.)

Rhodópisz~Dórikha, Kharaxosz, végül a helyszín, Naukratisz – mind egyeznek a hérodotoszi szemelvényben előforduló nevekkal (Naukratiszban játszódik a Rhodópisz-történet Hérodotosznál). A most felszínre került lelet tehát az első példa arra, hogy egy Szapphó- versben név szerint előfordul a költő valamelyik fivére (sőt, itt mindjárt kettő). A „Fivérek”-költemény szövege, szituálása, narrációja teljes mértékben konzisztensnek látszik a

költő bátyja nevének ókori előfordulásaival ill. a rá tett utalásokkal (ideértve a korábban ismert Szapphó-szövegeket is). Mindebből erős bizonyossággal megállapítható, hogy a „*Fivérek-vers*” esetében egy „új” Szapphó-verssel van dolgunk. Röviden összefoglalva: a versbeli Kharaxosz tehát Szapphó bátyja, az utolsó versszakban szereplő Larikhosz pedig az öccse, „aki majd ha felnő”, „mindent rendbe hoz”.

A másik költemény, ugyancsak Obbink nyomán, a „Küpris-verse” munkacímet kapta. Vérbeli Szapphó-versnek látszik, egy viszonzatlan szerelem költői dokumentumának. Küpris Aphrodité, a szerelemistennő egyik névváltozata, amely az istennő születési helyére, Ciprus (görögül Küpros) szigetére utal, és annyit tesz, hogy „Ciprusi Istennő”. Ez a költemény a „Fivérek”-nél sokkal rosszabb állapotban maradt fenn. Annyi már ránézésre is biztosan tudható, hogy a vers legalább négy strófából áll, és az is valószínű, hogy a költemény ott kezdődik, ahol a papiruszleletünk szövege (az eleje nem veszett el, mint a másik versnek). A Küpris-verse a „Tarka trónodról, ravasz istenasszony” sorral induló, „Aphrodité-himnusz-ként” is ismert Szapphó-költeménnyel mutat nem csupán tematikai, hanem hangulati és stílusbeli rokonságot. Ahogyan a „Fivérek”, ez is szapphói strófában íródott (három szapphói és egy adóniszi sor). A hiányos sorokat a fordításban a lelet alapján rekonstruált szövegállapot szerint rendeztem el, így a fordítás nagyjából olyan képet nyújt, ahogyan az a papirusztöredéken is látható.

További bizonyíték Szapphó szerzősége mellett a versmérték, a nyelvezet, az aiol nyelvjárás használata, valamint egyes jellegzetesen „szapphói” nyelvi megoldások. Ezen túlmenően az anyag állaga és a használt tinta vegyelemzése is kizárja a hamisítás lehetőségét – fejtegeti Obbink a *Zeitschrift für die Papyrologie und Epigraphik* 189. (2014) számában *Two New Poems by Sappho* címmel megjelent tanulmányában (32-49.).

Eljött az ideje, hogy végre az új Szapphó is szóhoz jusson. A költemények helyreállított görög szövege és magyar fordításuk következik. A „*Fivérek-vers*” és a „*Küpris-verse*” itt szólnak meg magyarul először. A fordításhoz a Dirk Obbink által a *Zeitschrift für die Papyrologie und Epigraphik*-ban közölt szöveget használtam, M. West, Obbink és mások utólagos kiegészítéseivel. Az eredeti görög szöveget is ez alapján közlöm; a Küpris-verse fordítása közben egyes helyeket az Obbinktól eltérő módon rekonstruált szöveg alapján oldottam meg. A szöveg rossz állapota nem engedi meg az egyértelmű, végleges értelmezést, így az itt közölt fordítás valójában csupán egyike az eredeti költői szöveg feltárására irányuló lehetséges, számba jöhető rekonstrukcióknak. A *Zeitschrift*-tanulmány [2014 januárjában közzétett előzetes változata itt tekinthető meg](#).

Következzék Szapphó két „új” versének tagolt, javított és helyreállított szövege:

Οἱ ἀδελφοί

„Fivérek”

ἀλλ' αἷ θρύλῃσθα Χάραξον ἔλθην
 νᾶϊ cὺμ πλέαι• τὰ μέγ, οἴομαι, Ζεῦς
 οἶδε cὺμπαντές τε θεοί• cὲ δ' οὐ χρῆ
 ταῦτα νόεισθαι,

ἀλλὰ καὶ πέμπην ἔμε καὶ κέλ[η] ἔcθαι
 πόλλα λίσσεσθαι βαcίλ.η.α ν Ἥραν
 ἐξίκεσθαι τυίδε cάαν ἄγοντα
 νᾶ Χάραξον,

κᾶμμ' ἐπεύρην ἀρτέμεας• τὰ δ' ἄλλα
 πάντα δαιμόνεσιν ἐπιτρόπων•
 εὐδαίγᾳ ῥέκ μεγάλην ἤταν.
 αἶψα πέλο.ν.ται•

τῶν κε βόλληται βαcίλευς Ὀλύμπω
 δαίμον' ἐκ πόνων ἐπάρχη} ὥγον ἦδη
 περτρόπην, κῆνοι μάκαρες πέλονται
 καὶ πολύολβοι.

κᾶμμες, αἶ κε τὰν κεφάλαν ἀέρρη
 Λάριχος καὶ δήποτ' ἄνηρ γένηται,
 καὶ μάλ' ἐκ πόλλ[η] αν' βαρὺ θύμιάγ κε

Folyton azt mondod, hogy a jó Kharaxosz
 megrakott hajón jön el. Azt hiszem, Zeusz
 az, ki tudja ezt, meg az istenek; de
 erre ne gondolj.

Jöjj el inkább majd velem: én imával
 kérlelem Hérát, a nagy égi úrnőt,
 hogy Kharaxoszt és a hajót segítse
 révbe vezetni,

s minket ő épségbe' találjon otthon.
 Ám a többi bizzuk az istenekre;
 mert a szélvész gyorsan elül s utána
 csendes a tenger.

Zeusz, Olymposz nagy fejedelme hogyha
 daimónnal segít valakit, ha balsors
 érte – az szerencse kegyeltje: szépen
 s boldogan élhet.

S majd ha felnő egyszer a kis Larikhosz,
 és ha végre férfiu lesz belőle –

αἶψα λύθειμεν.

akkor aztán megszabadít a súlyos,

sűrű bajoktól.

Κύπρις

πώς κε δὴ τις οὐ θαμέως ἄσαιτο,
Κύπρι δέσποιν', ὅτινα [δ]ὴ φίλ[ε]ῖη
αἶ] θέλοι μάλιστα πάλιν κάλ[εσσαι;
τὰν ὀνέχῃσθα

[]

παρκάλεισά μ' ἄλεμάτως δαΐσδην
ἱμέρω λύσαντι γόν', ὦμ', ἔμοι[γε
τᾶς ἀλαθείας νόμιμ' οὐ περήσειν
φαίνε' ἐραΐσαι

σέ, θέλω

το παθη

αν, ἔγω δ' ἔμ' αὖται

τοῦτο σύνοιδα

„Küprisz”

Hogy ne fuldokolna a szívem annyit,

Küprisz úrnő! Másvalakit szerethet,

mást akar most hívni magához újra...

Ezt te akartad:

hogy hiába, kinnal epedjek érte.

Térdem ernyed, jaj... de te nem ragyogsz rám,

nem segítsz, mikor szerelemben égek,

célom elérni.

.....téged, akarok

.....szenvedek ettől.....

.....de én vagyok

.....jól tudom én ezt.....

.....a halandók.....

βρότοις

Obbink körülbelül ennyit láthatott a

„*Küpris- vers*”-ből, amikor

(és amitől) elállt a lélegzete:

πὼ {ς} κε δὴ τις οὐ θαμέως ἄσαιτο,

Κύπρι δέσποιν', ὅτιν[α δ]ὴ φιλ[εῖ]η

καὶ] θέλοι μάλιστα πάλιν κάλ[εσσαι;

πόθ]ον ἔχῃθ[α

παρ]κάλοισα μ' λεμάρως θαΐςθ[ην

ἰμέ]ρω λύ[ι]σαντι γόνυ μ ε - [×

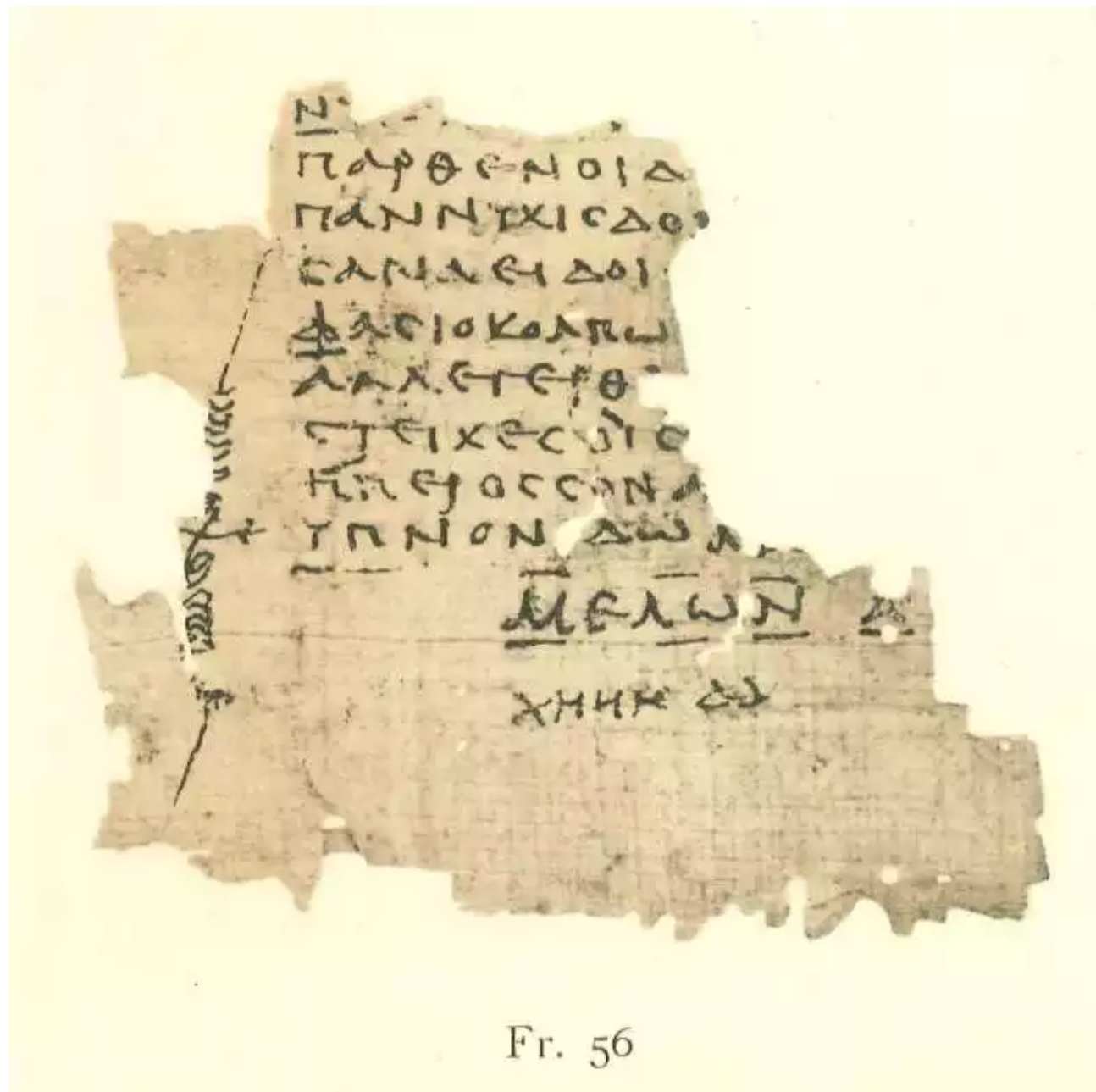
. -] α α . [.] . μ ... ο[]πέρησ[θα

. -]νξερ [- .] - .

A sorvégi kiegészítéseket a] ill. [, a sorközeiket a [...] mutatják. A pontozott betűk a papirusz sérülése miatti utólagos kiegészítéseket jelölik (ez a gyakorlatban lyukat vagy olvashatatlaná kopott felületet jelent a papiruszon). Ezek nagy száma jól érzékelteti a szöveg romlott állapotát, ami különösen a második strófától kezdve teszi reménytelenné a szöveg rekonstrukcióját.

Bár a „mi papiruszunkat” nem tudom itt megjeleníteni, helyette lássuk azt a papirusztöredéket, amelyik megőrizte az „Alexandriai Kiadás” I. könyvébe felvett költemények számát (vigyázat: ez tehát nem a mostani

Szapphó-töredék):

Forrás: <http://resgerendae.wordpress.com/2014/02/01/new-sappho-poems/>

Így néz ki tehát egy Egyiptomból előkerült, 1500-2300 évvel ezelőtt megírt papirusz.

A töredék alján ezt olvassuk (zárójelben a kiegészítés): (στίχοι τοῦ) μελῶν Α' ΧΗΗΗΔΔ. Ez annyit tesz, hogy „a Dalok I. Könyvének 1320 sora”. Az ókori görögök betűkkel írták a számokat, felső ill. alsó vesszővel jelölve a helyiértéket, így A' = 1. Mivel az Első könyv szapphói strófában írt költeményeket tartalmazott, a sorok számát 4-gyel elosztva megkapjuk a versszakok számát: 330. Az új töredék hét „használható” versszakot tartalmaz, továbbá még két igen hiányos állapotban fennmaradt strófát, ami összességében plusz 36 sort jelent (mínusz 3, mert a Küpris-vers végén álló „..... a halandók.....” sortöredék feltehetően egy újabb strófa első sora, ami után a papirusztöredék megszakad). Az első könyv eddigi 29 versszakához most 7 új strófa jött, amiből 5 teljesen ép (ami a mostani lelet előtti anyag többségéről nem mondható el), kettő kiegészítésekkel értelmezhető. Egy nagyrészt teljes költeményt is kaptunk. Ez azért is fontos, mert ahogy korábban említettem, eddig összesen két vagy három vers maradt fenn ehhez fogható állapotban.

Végül azt kérem a kedves Olvasótól, amit a tanítványaimnak is mindig a lelkére szoktam kötni, ha irodalmi alkotással találkozunk, hogy semmi szín alatt ne adjon hitelt – vaktában és biankó csekken – a Szapphóról szőtt kritikai és értelmezői mendemondáknak, ideértve természetesen a cikkben olvasható méltatásokat is. Kérem az Olvasót, ne higgye el, amit mások mondanak Szapphóról, hanem ellenőrizze, igaz-e, amit hall (olvas). Ez magától értetődő kérésnek látszik – amit azonban nem mindig könnyű teljesíteni. Kicsit parafrázálva tehát Kierkegaardnak Mozart *Don Giovanni*jára vonatkozó intelmét: Olvasd, olvasd, olvasd Szapphót!

A „Fivérek” ógörögül a YouTube-on.

Az érdeklődő olvasóknak az alábbi kiadványokat ajánlom:

Németh György: *Szapphó fennmaradt versei és töredékei görögül és magyarul*. Helikon Kiadó, 1990. „Mindent tud”, amit a kiadásáig eltelt időben Szapphóról tudni lehet; a Szapphó életéről szóló rész írása közben főleg innen merítettem.

Ellen Greene, *Reading Sappho. Contemporary Approaches*. University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1996. Ez egy kétkötetes gyűjteményes tanulmánykötet első darabja – „tudományos antológia”, ahogy a *Times Literary Supplement* recenziója nevezi –, amely mai ill. kortárs, zömmel tengerentúli ókortudós Szapphó-

interpretációit tartalmazza.

Örömmre szolgált az *Irodalmi Jelen* felkérése, mert enélkül – azt hiszem – nem vettem volna sem a fáradságot, sem a bátorságot az újonnan megkerült Szapphó-versek lefordításához.

Acknowledgements:

The author is grateful to the Publishers of *Zeitschrift für die Papyrologie und Epigraphik* for their courtesy to grant permission to include in this article the diplomatic texts and the texts articulated and corrected by Dr. D. Obbink of the Brothers and the Kypris poems by Sappho. The full credit remains with D. Obbink, “Two new poems by Sappho,” *Zeitschrift für die Papyrologie und Epigraphik* 189, 2014, 32-49. The copyright of this article remains with the author: Dr. Miklos Mezosi.

Mezősi Miklós

Kapcsolódó cikk:

Fordítások Anna Santoliquido Schirone verseiből

Weiner Sennyey Tibor: Szapphó (II.)

Otthon a Földön

Weiner Sennyey Tibor: Szapphó (I.)

Kánon vagy Kánaán?

Kommentek elrejtése, megjelenítése

ELÉRHETŐSÉG

Tel.: +40 257-280-751

Fax: +40 257-280-596

HONLAPUNKRÓL

Impresszum

Belépés/Regisztráció

FŐ ROVATAINK

Líra | Költészet | Verstörténet

Epika | Próza | Nyolc égtáj | Szerelmes
földrajz | Sötét kapu

Terjesztés:

Művészeti és Irodalmi Jelen Kft.

E-mail címünk:

ij@irodalmijelen.hu

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5
310085 Arad, M. Eminescu 55–57.

Jelen Fórum

Szabályzat

Archívum

Partnereink

ELŐFIZETÉS

Irodalmi Jelen előfizetés

Irodalmi Jelen számok

Irodalmi Jelen könyvesbolt

Szállítási feltételek

Árak

Vers és valóság | Holt költők
társasága | Olvastam, költőtárs | Szó-
Kép | Prasent | A hónap művésze

Film és Hang | Film | Hangos vers | Hangos
próza

Tárcák | Tárca | Beszéd a palackból | Bőség
zavara | Vasárnapi levelek

Esszé | Méhesben

Láthatatlan könyvtár | Kihívás | Könyvespolc |
Olvasónapló

Kritika | Interjú | Helyszíni | Pályázatok | Fű
alatt | Véres komolytalanságok | Így írunk
mi

Az Irodalmi Jelen kiadója az Occident Media Kft. © Minden jog fenntartva.